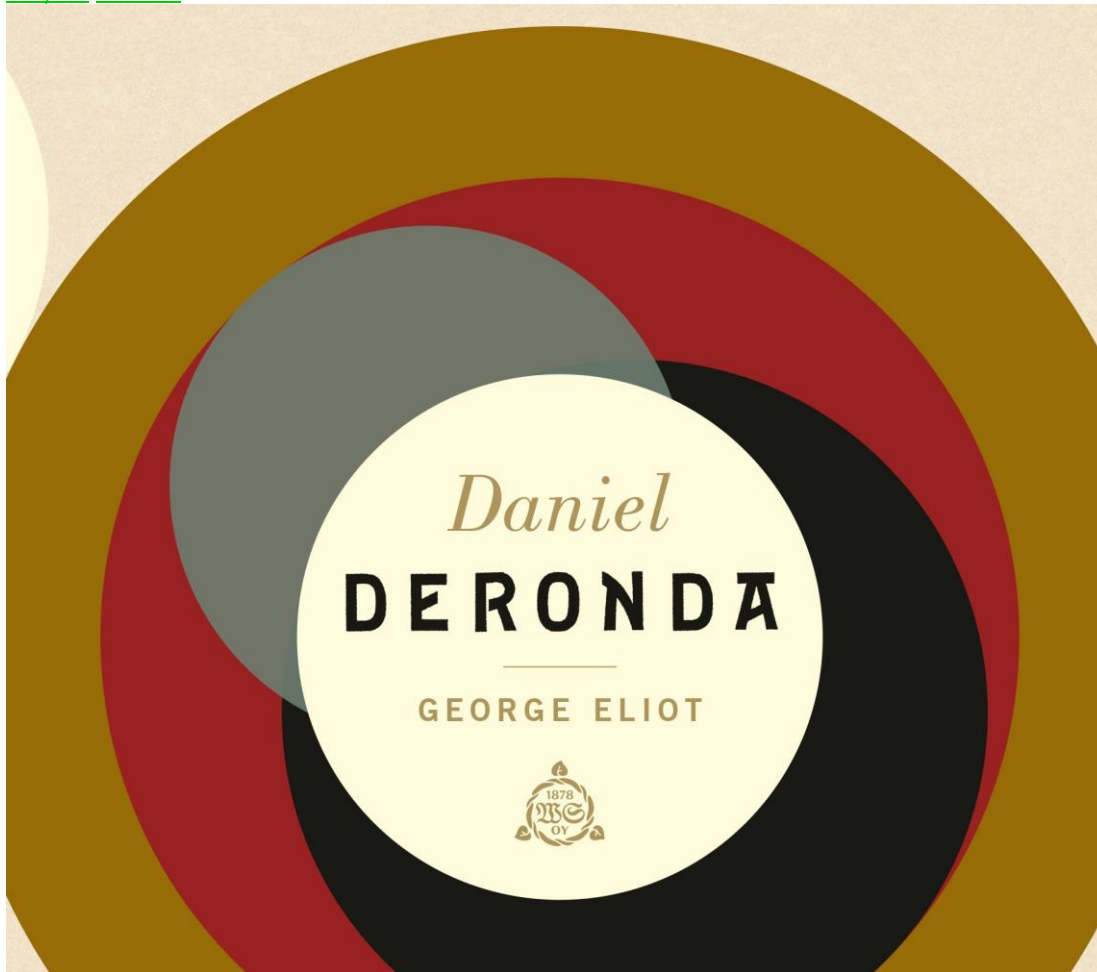

George Eliot: Daniel Deronda

[AM/31 ADMIN](#)

LIISAMARI SEPPÄLÄ (17.8.2020)

Englantilaisen George Eliotin (oik. Mary Ann Evans 1819 – 1880) klassikko *Daniel Deronda* (1876) on psykologinen romaani. Siinä keskitytään henkilöiden ja heidän välistensä suhteiden ja tapahtumien kuvaamiseen. Seuraavassa joitain huomioitani tästä merkittävästä teoksesta. Toivon voivani houkuttaa nykylukijan tutustumaan romaaniin sen poikkeuksellisesta laajuudesta (900 sivua) huolimatta.

Romaani alkaa lupaavasti esittelemällä kahden päähenkilön, Gwendolen Harlethin ja Daniel Derondan kohtaamisen. Hemmoteltu Gwendolen häviää uhkapelissä, ja Daniel lunastaa kaikessa hiljaisuudessa Gwendolenin pantiksi jättämän korun, joka palautetaan omistajalleen. Näin Daniel saa jo heti alkuun moraalisesti ylemmän aseman nuoreen naiseen nähden.

»Herra Deronda, valistakaa minua, kun olen tietämätön. Haluan tietää, miksi olitte sitä mieltä, että tein väärin osallistumalla uhkapeliin. Siksikö, että olen nainen?»

»Ei yksinomaan, mutta se suretti minua enemmän, koska olette nainen», sanoi Deronda mahtamatta mitään sille, että häntä hymyilytti. Nähtävästi heidän välillään oli nyt yhteisymmärrys siitä, että juuri hän oli kaulanauhan lähettäjä. »Parempi olisi, että miehetkään eivät pelaisi. Se on juovuttava tapa ja yltyy helposti sairaudeksi asti. Sitä

paita minua inhottaa, että joku haalii kasan rahaa ja myhäilee itsekseen, kun toiset tuntevat menetyksen nahoissaan. Sanoisin sitä jopa alhaiseksi, jos puhutaan muusta kuin satunnaisesta sortumisesta. Kohtalo tuo muutenkin ihan tarpeeksi käänteitä, joissa joutuu näkemään, miten oma voitto on toisen häviö – se on yksi elämän rumista puolista. Tekisi mieli vähentää sen osuutta niin paljon kuin suinkin sen sijaan, että hauskuttaa itseään lisäämällä sitä.» Derondan ääneen oli hänen puhuessaan tullut närkästyksen sävy. (372)

Jo teoksen alku lupaa lukijalle pitkän, hienostuneen lukunautinnon eikä lupausta petetä. Päinvastoin, romaanin edetessä tullaan huomaamaan myös, että hienosyinen ja pääosin viipyillen kerrottu tarina osaa tarpeen tullen myös yllättää lukijansa.

Gwendolenia ajatellessani en voi olla miettimättä ranskalaista elokuvaohjaajaa Eric Rohmeria, jolla on tapana saattaa päähenkilönsä (usein naiset) noloihin tilanteisiin. Tuntuu, kuin samoin tapahtuisi myös tässä romaanissa. Viehättävä ja kaunis Gwendolen saa moneen kertaan maksaa ylpeydestään, omapäisyydestään, kevytmielisyydestään, viattomasta rämöpäisyydestään, keimailustaan ja nokkelista huomautuksistaan. Gwendolen on myös se henkilö, jonka käyttäytyminen muuttuu kaikkein eniten teoksen edetessä. Hän saa mahdollisuuden venyä. Daniel tukee nuorta naista tämän vaikeissa elämäntilanteissa.

»Sanokaa sitten, mitä parempaa minä voin tehdä», penäsi Gwendolen.

»Kaikenlaista. Katsokaa muidenkin elämää älkääkään vain omaanne. Seuratkaa, millaisia huolia heillä on ja miten he selviävät niiden kanssa. Muistakaa, että itsekkäät pikku toiveet ja niiden täytyminen eivät ole ainoa asia tässä maailmassa. Muistakaa sitä, mikä on parasta niin ajatuksissa kuin teoissa – jotakin, minkä hyvyys ei riipu siitä, miten se vaikuttaa omaan osaan.»

Hetken Gwendolen oli sanaton. Sitten, kääntäen taas otsansa pois lasista, hän sanoi:

»Tahdotte sanoa, että minä olen itsekäs ja tietämätön.»

Deronda kohtasi hänen kiinteän katseensa ja oli vaiti, kunnes sanoi lujasti:

»Te ette jää itsekkääksi ja tietämättömäksi.»

Olen pohtinut syytä siihen, miksi Daniel on niin hyvä kärsivien ihmisten tukemisessa. Daniel ei tunne vanhempiaan, ja sir Hugo on kasvattanut hänet englantilaiseksi aatelismieheksi. Riittääkö oman identiteetin etsiminen kuitenkin syyksi sille empatialle ja tarkalle katseelle, jolla hän aina tunnistaa kärsimyksen ympärillään? Danielissa on jotain ylevää.

»Älkää suuttuko minuun.» Vapiseva ääni ja lapsenomaisen pyytely pakottavat Derondan kääntämään päänsä ja katsomaan häneen. Värisevä suu jatkoi puhettaan. »Te sanoitte – teillä oli tapana sanoa – että myötätuntoa ansaitsevat ne, jotka ovat tehneet jotain pahaa ja ovat onnettomia; sanoitte, että he voisivat tulla paremmiksi – kärsimys voisi piiskata heistä esiin jotakin parempaa. Muistin kyllä kaiken, mitä sanoitte minulle. Se palasi mieleeni aina. Se palasi mieleeni viime hetkellä kun – ja sen takia minä – Mutta nyt, jos te ette kestä minua, kun kerron teille kaiken – jos käännätte selkänne ja hylkääte minut, niin mitä minä teen? Olenko minä nyt pahempi kuin silloin, kun löysitte minut ja halusitte tehdä minusta paremman? Kaikki väärä, mitä olen tehnyt, oli minussa

jo silloin – ja vielä enemmän – ja enemmän – jos ette olisi tullut ja ollut niin kärsivällinen. Ja nyt – hylkäätekö te minut?» (756 – 757)

Romaanin kolmas päähenkilö on Mirah Lapidoth, jolla on ihana lauluääni ja vaikeuksia menneisyydessään. Mirah on viehättävä ja monipuolisesti sivistynyt. Lempeydestään huolimatta hän pystyy elämään kärsimyksensä kanssa. Jotain hänen vanhasta elämästään oli palannut. Hän oli tottunut pitämään mielessä, että hänen piti oppia roolinsa, käydä harjoituksissa, näytellä ja laulaa iltaisin, kätkeä tunteensa isältään; ja mitä tuskallisemmaksi elämä kävi, sitä enemmän hän oli tottunut kätkemään. Hänen luonteenlujuutensa päätehtävä oli jo kauan ollut lähinnä kärsivällinen kestäminen, ja raju tunne, joka tänään oli aiheuttanut ensimmäisen vihanryöpsähdyksen, oli nopeasti muuntunut tasaiseksi vaikeuksien kohtaamiseksi, mikä oli hänen nuorena elämässään ollut tuttuakin tutumpaa. Mutta samalla kun hän liikkui ja puhui tavalliseen tapaan, terävä tarkkailija olisi voinut huomata, että näennäinen, voiman suitsimisesta johtuva tyyneys oli erilaista kuin se suloinen ja aito rauha, jota Mirahista oli huokunut ensi kuukausina sen jälkeen, kun hän oli tuntenut lapsenomaisen ilonsa palaavan. (803-804)

Mirahin myötä Deronda tutustuu juutalaisuuteen. Teos sisältääkin runsaasti uskonnollista pohdintaa, johon lukija voi hyvin perehtyä haluamassaan laajuudessa. Itseäni kiinnostaa kaikkein eniten se, mitä sanotaan juutalaisuuden suhteesta muihin uskontoihin.

»Katso, Mirah» hän sanoi yhden pitkän hiljaisuuden jälkeen, »*shema*’, jossa me lyhyesti tunnustamme pyhän Ykseyden, on juutalaisen tärkein hengellinen harjoitus; ja tämä teki meidän uskostamme koko maailman uskonnon perustan, sillä pyhä Ykseys sulki sisäänsä luonnollisena seurauksenaan koko ihmiskunnan ykseyden. Näin siis kansa, jota on pilkattu erillisyydestään, on antanut ihmisten suvulle sitä yhdistävän teorian. No – jos ykseys on täydellinen, jokainen osa omistaa kokonaisuuden samoin kuin kokonaisuus omistaa jokaisen osan; ja tällä tavoin ihmiselämä taipuu kohti Korkeimman Ykseyden kuvaa, sillä samoin kuin elämämme tulee hengellisemmäksi ajattelun kyvyn ja siitä saadun ilon myötä, taipuu omistaminenkin universaalimmaksi, koska se ei riipu karkeasta aineellisesta kosketuksesta: näin ihmissielu voi yhdessä lyhyessä päivässä täydemmin tuntea sen hyvä, mitä on ollut, on, ja jopa mitä on tuleva, kun kaiken sen, mitä voisi omistaa kokonaisen elämän aikana sidottuna aistien matelemaan kulkuun. Tätä hetkeä eläessäni, sisko, tunnun sisälläni riemun tulevaisuudesta joka kuuluu toiselle: tulevaisuudesta, jota en näillä silmillä ehdi nähdä ja jota henkeni ei ehkä sitten enää tunnista omakseni. Mutta nyt minä tunnistan sen ja rakastan sitä niin, että voin laskea tämän kurjan elämäni sen alttarille ja sanoa: ’Pala, pala erottamattomaksi osaksi sitä, mikä on tuleva ja mikä en ole minä, vaan rakkauteni.’

Ymmärtänetkö, lapsi, mitä minä puhun?» (806)

Romaanin jokainen luku alkaa motolla, joka on joko sitaatti tai George Eliotin omaa tekstiä. Sitaateista ja muista viittauksista on oma 24-sivuinen selitysosansa teoksen lopussa. 60. luku alkaa näin:

Legendan mukaan Rooman keisari tuomitsi kuolemaan kymmenen oppinutta Israelin miestä kostaakseen sen, että Joosefin veljet olivat myyneet tämän orjaksi. Ja aina on ollut tuon keisarin kaltaisia, joiden hurskaus ilmenee rankaisemisena ja joiden mielestä pitkävihaisuus on oikeutettua, mutta kiitollisuuteen ei ole mitään syytä. Sillä

kuten on mahdotonta saada voimakkaampi tunne uskomaan, ettei sillä ole voimakkaammat perusteetkin, ei rakkaudeton ihminenäkään taivu uskomaan, että rakastamiseen olisi täysi syy. Sanojen johto-opistakin näemme, että ensin on »rakkaus», ja vasta sitten tulee »rakastettava». (790)

Eliot ei teksteissään unohda huumoria, päinvastoin. Itse olen varmasti menettänyt monta mehevää irvailua siksi, etten ole ollut tarpeeksi tarkkanäköinen. Gwendolenilla on kaikki edellytykset päästä hyviin naimisiin, mutta lopulta onnistuneimman naimakaupan tekee taiteellinen Julius Klesmer.

Kuvitelkaapa, miten seurue, jonka kaikissa miehissä olisi tavallisen sivistyneen englantilaisen leima, näkisi Herr Klesmerin saapumisen: taaksepäin hulmuava leijonanharja oli järkyttävässä ristiriidassa silkkipytyyn kanssa, joka oli painettu päähän kuin vitsiksi, kruunaamaan hänen voimakkaita mutta puhdasmuotoisia kasvopiirteitään ja väkevää, ajeltua suun ja leuan seutua; hän oli pitkä ja laiha ja pukeutunut tyyliin, jonka englantilaisuuden puutetta vain pahensi se, että se näytti tarkoitukselliselta. Yllään väljästi laskostuva nuttu ja päässään firenzeläinen *berretta* hän olisi kelvannut seisomaan Leonardo da Vincin rinnalle; mutta entäs kun hän näyttäytyi housuissa, jotka eivät polvien tienoilta vastanneet englantilaista näkemystä? – ja kun se palo, joka hänen katseessaan ja päänsä liikkeissä näkyi, kun hän uteliaana katseli ympärilleen, muuttui koomiseksi tuon hatun takia, joka vaati miehiä kulkemaan pää kerittynä ja hillityin elkein, sillä tavoin kuin esimerkiksi herra Arrowpoint, jonka tyhjä ilme ja täydellisesti istuva puku eivät missään olosuhteissa joutuisi naurunalaiseksi? Ymmärtää kyllä, miksi suuruus pärjää paremmin kuoleman jälkeen, kun ihminen on päässyt ulkokuorestaan eroon. (116)

Romaani sijoittuu aikaan, jolloin valssi on muodikas tanssi ja nainen antaa hienostuneemman ja arvokkaamman vaikutelman jättämällä tämän riehakkaan tanssin väliin. Teoksen tapahtumat sijoittuvat pääosin Englantiin: Lontooseen ja maaseudulle. Matkat suuntautuvat Manner-Eurooppaan. Miljöötä kuvataan vaikkapa näin: Oli kaunista, elonkorjuu oli meneillään, ei ollut liian kuuma, vaan viiden mailin matka puolenpäivän aikaan oli ihastuttava ratsastaa: unikat hehkuivat pellowientareilla, tuulenviri liikuskeli kuin lempeä, seurallinen henki niittämättömien tähkämpäiden lomassa ja leijutti pilven varjoa himmeänharmaita kukkuloita pitkin; täällä seisoivat kuhilaat, tuolla ponnistivat työhevokset lihaksiaan vetääkseen laajalta sänkipellolta viimeisen kuorman, mutta kaikkialla vehnäpeltojen ympärillä levisivät avarat vihreät laitumet, ja karja lepäili vankkaoksaisten puiden alla. Tie vei halki seudun, missä maitotilat näyttivät aika lailla samalta kuin esi-isiemme aikanakin – missä rauha ja pysyvyys tuntui olevan kotonaan, kaukana ripeästä muutoksesta, joka kaukaisuudessa kiidätti junaa rautatiekiskoja pitkin. (148)

Minua viehättää romaanissa sen oivaltavuus, elämäkokemus, hienostuneisuus ja viisaus. Vaikka tapahtumia kuvataan verkkaisesti ja teksti on pitkä, niin tarina pitää otteessaan, mikä on varmaankin ainakin osittain hyvin punotun juonen ansiota. Henkilögalleria on monipuolinen ja laaja. Huolella kuvatuilla sivuhenkilöilläkin on merkityksensä. Romaanin voi hyvin lukea, vaikka sen syvyydestä pakostakin ymmärtää vain osan.

Daniel Deronda suomennettiin ensimmäisen kerran vasta 2019: juuri sopivasti juhlistamaan kirjailijan syntymästä kulunutta 200 vuotta. *The Guardianin* mukaan (13.8.2020) juhluvuoden kunniaksi englantilainen kustantamo

vaihtaa Eliot -nimimerkin tekijän nimeen. *Middlemarch* -pääteokseen liitetään näin nimi Mary Ann Evans.

Alice Martin on tehnyt klassikon kääntämisessä kunnioitettavan työn.

George Eliot: *Daniel Deronda* Suom. Alice Martin. WSOY 2019. 890 s.

Liisamari Seppälä on Helsingissä asuva kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta